

Az anyyi, mint

Nem tudták, amit ő

Az emberek nem tudták, amit ő, hogy igazából nem nő, hanem férfi, gyakran egy kövér férfi, de még gyakrabban valószínűleg egy öreg férfi. Öreg férfiként nehezebbre esett, hogy fiatal nő legyen. Nehezebbre esett például egy fiatal férfival beszélgetni, bár a fiatal férfi egyértelműen érdeklődött iránta. Kénytelen volt megkérdezni magától, Miért akar ez a fiatal férfi ezzel az öreg férfival flörtölni?

A hal

Egy hal fölött áll, és bizonyos jóvátehetetlen hibákon gondolkodik, amiket ma követett el. A hal most már megfőtt, és ő egyedül van vele. A hal az övé – senki más nincs itthon. De nyugtalanító napja volt. Hogy eheti meg ezt a halat, ahogy ott hűl a márványlapon? Másfelől a hal a maga mozdulatlanságában, a szálkáiról leválasztva és ezüst bőrétől megfosztva szintén soha nem volt ilyen tökéletesen egyedül, mint most: ahogy ilyen végzetesen megsértette, és kimerült szemével nézi ez a nő, aki a napja legfrissebb hibáját is elkövette, mikor ezt művelte vele.

Az egér

Először egy költő novellát ír arról, hogy egy egér a holdfényben, a hóban próbál az ő árnyékában elbújni, felmászik az ingujján, és ő anélkül rázza le a hóba, hogy tudná, mi volt, ami az ingujjába kapaszkodott. A macskája ott van a közelben, az árnyéka a havon, az egér után veti magát. Aztán egy nő elolvassa ezt a novellát a fürdőkádban. A haja fele száraz, a másik fele a víz színén lebeg. A nőnek tetszik a történet.

Aznap éjjel nem tud elaludni, kimegy a konyhába, hogy egy másik könyvet is elolvasson ugyanattól a költőtől. Leül egy székre a pulthoz. Késő van, az éjszaka csöndes, bár a távolban időnként egy vonat halad el, és túlköl a kereszteződés előtt. A nő meglepetésére, bár tudja, hogy ott él, egy egér jön elő a gázrózsából, egy edény alól, és a levegőbe szimatol. A lába olyan, mint egy kis tövis, a füle váratlanul nagy, az egyik szeme csukva, a másik nyitva. Valamit majszol a gázrózsa alatti tálcáról. A nő megmozdul, az egér visszasurran, de mikor nem moccan, az egér azonnal előjön, aztán mikor újra megmozdul, visszasurran a tűzhelybe, mint a kilőtt gumi. Hajnali négykor a nő, bár teljesen éber, ahogy olvas, és néha az eget lesi, becsukja a könyvét, és elmegy lefeküdni.

Reggel egy férfi ül a konyhában egy széken, ugyanazon a széken a pultnál, és a fiatal macskájukat dédelgeti a karjában, két széles, rózsaszín tenyerébe fogja a nyakát, és a hüvelykujjával dörzsöli a fejét, a nő a háta mögött áll, a hátának támaszkodik, a melle a férfi lapockáira simul, a keze átkulcsolja a férfi mellkasát, az egérnek kiszórtak egy kis kenyérmorzsát, hogy megérezze a szagát, és várják, hogy vakon előjőjön, és a fiatal macska elkapja.

Így maradnak majdnem teljes csendbe burkolózva, és majdnem mozdulatlanul, csak a férfi szelíd hüvelykujjai mozognak a macska koponyáján, és a nő hajtja rá néha az arcát a férfi illatos, puha hajára, aztán újra felemeli a fejét, a macska szeme meg gyorsan cikázik egyik pontról a másikra. A konyhában felzúg egy motor, aztán a gázbojler hirtelen fellobbanó lángja, lent az úton a gyorsan elhúzó kocsik, végül egyetlen hang az útról. De az egér ismeri a társaságot, amelyik ott van, és nem jön elő. A macska éhesebb, mint hogy nyugton maradhatna, az egyik mancsával, aztán a másikkal is előrenyúl, kiszabadítja magát a férfi szelíd öleléséből, és felmászik a pultra, hogy ő egye meg a kenyeret.

Mikor a macska be tud jutni a házba, vagy beengedik a házba, gyakran gubbaszt álmosan a pulton a tűzhely mellett, a szemét a gáztűzcsőre szegezi, ahol az egér megjelenése várható, de ennél nem éberebb, félálomban van, mintha szeretné magát úgy pozicionálni, hogy az egérré vadászik, noha tökéletesen mozdulatlan. Valójában ő az egér társasága, az egér a tűzhelyben van, és éber vagy alszik, a macska a közelében, odakint. Az egérnek kölykei voltak, a tűzhelyben, és a macska hasában is kismacsák vannak, a bimbói kezdenek kiállni a hasa pelyhes bundájából.

A nő gyakran néz a macskára, és néha eszébe jut egy másik történet.

A nő és a férje vidéken élt, egy nagy, üres házban. Ebben a házban olyan tárgyak voltak a szobák, hogy a bútorok elmerültek az üres térben. Szőnyeg nem volt, a függönyök vékonyak, az ablaktáblák télen hidegek, a napfény és az éjjeli villanyfény hideg volt és fehér, megvilágította a csupasz padlót és a csupasz falakat, de nem változtatott a szobák sötétségén.

A ház két oldalán, az udvaron túl facsoportok álltak. Az egyik erdő mély volt és sűrű, és távolabb felkapaszkodott egy dombra. A domb alján egy mocsaras tó volt a fák közt, ahogy a vasúti töltés felfogta a vizet. A töltésről már eltűntek a sínek és a talpfák, és az emelkedőt benőtték a csemeték. A másik facsoport ritka volt és egy rétet szegélyezett, és szarvasok keltek át köztük, mikor a mezőre jöttek aludni. Télen a nő látta a nyomukat a hóban, és követte őket odáig, ahol beugrottak az útról. Mikor hideg lett, az egerek az erdőből és a mezőről bejöttek a házba, és átfutottak a falakon, és a lambéria mögött verekedtek és vinnyogtak. A nőt és a férjét nem zavarták az egerek, legfeljebb a kis fekete ürülék mindenfelé, de hallották, hogy néha átrágják a vezetékeket a falban, és tüzet okoznak, úgyhogy elhatározták, hogy megpróbálnak megszabadulni tőlük.

A nő a barkácsboltban vett pár csapdát, ami fényes, rézszínű fémhuzalból és friss nyersfából állt, piros betűs felirattal. Az árus a boltban megmutatta, hogy kell felhúzni. Az ember könnyen megsebzti magát, mert a rugók nagyon erősek és feszesek. A nőre várt, hogy felhúzza a csapdákat, mert mindig is ő végezte az ilyesmit. Este, mielőtt lefeküdtek, óvatosan, nehogy az ujjára csapja, felhúzott egyet, és letette valahová, ahol se ő, se a férje nem járkal, ha reggel lemennek a konyhába, és már nem emlékeznek, hogy ott van.

Lefeküdtek, de a nő ébren maradt és olvasott. Addig olvasott, amíg a férfi eléggé fel nem ébredt, hogy panaszkodjon a fényre. Gyakran dühítette ez vagy az, amikor a nő éjjel olvasott, akkor a fény. A nő még később is ébren volt, és hallotta, ahogy a csapda csattant, mint a lövés, de nem ment le a földszintre, mert a ház hideg volt.

Reggel lement a konyhába, és látta, hogy a csapda felborult, és egy egér van benne, és a rózsaszín linóleumra vér kenődött. Azt hitte, az egér meghalt, de mikor megmozdította a csapdát a lábfejevel, látta, hogy mégsem. Az egér a linóleumon kezdett bukducsolni a csapdába szorult fejével. A nő férje is odajött, de egyikük sem tudta, hogy mit csináljanak a félig halott egérrel. Arra gondoltak, legjobb lenne egy kalapáccsal vagy valami súlyos tárggyal megölni, de ha valamelyikükre, akkor a nőre várt volna a feladat, neki meg nem volt gyomra hozzá. Mikor lehajolt az egér fölé, zavartan a félelemtől, hogy valami halott vagy majdnem halott vagy megcsonkított lény van ott, émelyegni kezdett. Mindketten izgatottak voltak, és csak bámulták az egeret, aztán elfordultak, és járkáltak a szobában. Felhős nap volt, további havazás jött, a konyhában fehér volt a fény, és nem vetett árnyékot.

Végül a nő eldöntötte, csak kihajítja, hogy megszabaduljanak tőle, és majd a hidegtől meghal. Elővett egy lapátot, betolta a csapda meg az egér alá, és gyorsan kiment a faajtón a tornácra, és a tornácon át ki a viharajtón, le a lépcsőn, közben végig félt, hogy az egér újra felugrik, és lecsúszik a lapátról. Végigment a rücskös betonjárdán, át a kocsifelhajtón az erdő pereméig, és a csapdát meg az egeret rádobta a fagyos hópáncélra. Próbálta elhinni, hogy az egér nem szenved nagyon, és amúgy is sokkos állapotban van: egy egér bizonyosan nem érez pontosan úgy, ahogy egy ember érezne, ha a feje csapdába szorulna, vérezne, és halálra fagyana odakint a fehér hópáncélon. Ebben nem lehetett biztos. Aztán azon gondolkozott, van-e olyan állat, amelyik idejön és hajlandó megenni egy egeret, ha már meghalt, de a fagy tartósította.

Később nem keresték a csapdát. A tél közepén a férfi elment, és a nő egyedül élt a házban. Aztán beköltözött a városba, a házat kiadták egy tanítónak és a feleségének, és egy év múlva eladták egy városi ügyvédnek. Mikor a nő legutoljára járt benne, a szobák még mindig üresek és sötétek voltak, és a bútorok a csupasz fal előtt álltak, bár más bútorok, de az üresség súlya alatt ugyanaz a vereség látszott rajtuk.

A sógor

Olyan csöndes volt, olyan kicsi és sovány, hogy alig volt ott. A sógor. Hogy kinek a sógora, azt nem tudták. Sem azt, hogy honnan jött, és el fog-e menni.

Nem is sejtették, hol alszik éjjel, bár keresték a horpadást a díványon, a rendtelenséget a törülközők közt. Nem hagyott szagot sem.

Nem vérzett, nem sírt, nem izzadt. Száraz volt. A vizelete is szinte előbb vált el a péniszétől, és ért le a csészébe, mint ahogy elindult belőle, akár a fegyverből a golyó.

Alig látták: ha beléptek egy szobába, eltűnt, mint egy árnyék, az ajtókeret

körül siklott, lecsúszott a párkányról. Másst soha nem hallottak tőle, mint a lélegzetvételt, és még ilyenkor sem lehettek benne biztosak, hogy nem egy kis fuvalat szállt a kavicsút fölött odakint.

Nem tudott nekik fizetni. Minden héten hagyott pénzt, de mire a maguk lassú, zajos módján beléptek a szobába, a pénz már csak zöld-ezüst pára volt a nagyanyjuk tányérján, és mire érte nyúltak, már ott se volt.

Viszont alig került nekik valamibe. Nem is tudták megmondani, eszik-e, mert olyan keveset vett bármiből, hogy az nekik, akik nagyétkűek voltak, semmi nem volt. Éjszaka előjött valahonnan, és a konyhában surrogott egy éles borotvával a fehér, finomcsontú kezében, és darabkákat szelt a húsból, a magvakból, a kenyérből, amíg a papírvékony tányérját súlyosnak nem érezte. A csészéjét megtöltötte tejjel, de a csésze olyan apró volt, hogy alig fért bele több fél deciliternél.

Hang nélkül evett, és tisztán, egy morzsa nem hullott ki a szájából. Mikor megtörölte a száját a szalvétába, nem maradt nyoma. A tányérja nem lett zsíros, az alátétén nem maradt morzsa, a csészéjén nem látszott a tej.

Talán évekig is maradt volna, ha nem jön egy kegyetlen tél. De a hideget nem tudta elviselni, és elkezdett szertefoszlani. Hosszú ideig nem voltak benne biztosak, hogy ott van-e még a házban. Igazából nem lehetett tudni. De a tavasz első napjaiban kitakarították a vendégszobát, ahol egészen jogosan aludt, és ahol most már csak valami pára formájában volt jelen. Kirázták a matracból, felsöpörték a padlóról, letörölték az ablakpárkányról, és sosem tudták meg, mit tettek.

Csótányok ősszel

Egy soha ki nem nyitott ajtó fehérre festett reteszén apró fekete szemcsék vastag sora – a csótányok ürüléke.

A kávéfilterek közt fészkelnek, a rattanpolcokon meg az ajtó tetején a repedésben, ahol a zseblámpa fényénél a mozgó lábak erdejét láthatod.

A csónakok voltak úgy szétszóródva a doveri kikötő közelében a vízen, mint a csótányok, mikor a konyhában meglepik őket éjszaka, mielőtt mozogni kezdenének.

A legfiatalabbak olyan fényesek, olyan lelkesek, olyan elszántak.

Meglátja a lefelé nyúló kezet, és a másik irányba rohan. Túl messzire kell mennie, vagy nem elég gyors. Ugyanakkor csodáljuk ezt az életigenlést.

Én éberen figyelek a kicsi, mozgó dolgokra, és megpördülök, ha egy lebegő por-szemet látok. Éberen figyelek, ha sötétebb foltokat látok világosabb háttér előtt, de ezek csak a párnahuzatom rózsái.

Új őszi nyugalom, esténként. A környék ablakai csukva. Csípős levegő kúszik a szobába az ablaküvegről. A konyhaszekrény ajtaja mögött ott kuporognak egy hosszú dobozban, és spagettit esznek.

A halál nyugalma. Mikor az apró lény nem mozdul el az ereszkedő kéz elől.

Tiszteletet érzünk az ilyen fürge dögök iránt, milyen gyorsan mozognak, milyen okos tolvajok.

Egy fehér papírzacskó belsejéből egy lény kaparászása hallatszik – egyetlen lény, gondolom én. De amikor kiürítem a zacskót, egy egész csapat spriccel szét a rozskenyér serclijéről, mint a rozsszemek a pulton, mint a mazsolák.

Kövér, növésben levő, a háta fényes fekete, a fejvesztett rohanása közben megtorpan, és próbál pár más mozdulatot is tenni szinte egyszerre, egy dodzsem, ahogy egy helyben ugrál a fehér szárítóállványon.

Itt, az ajtó tetejénél a repedésben, ahogy viszi őket a lábuk, milyen nagy tömegben tudnak rólunk, hogy ott vagyunk a zseblámpánk fénye mögött.

Ahogy egy pillanatra elbizonytalanodik, attól érzed intelligens lénynek. Aközött, hogy megáll, és hogy irányt változtat, biztosra veszed, hogy van egy gyors gondolat.

Esznek, de nem hagynak nyomot evés után, gondoljuk. De itt, a levél peremén kis félkörök – a fokozatos harapásaik.

Olyan, mint egy megvastagodott árnyék. Látod, ahogy megvastagszik egy árnyék az ablak repedésében, kijön a falból, és távozik!

A kartoncsapdában öten vagy hatan is fennakadtak – fura szögekben dermedtek meg, valószerűtlen nyugalommal vannak életben itt a dobozban, ami olyan, mint egy gyerek miniatúr színháza.

Milyen jóindulattal viseltetek egy másik rovarfaj iránt a házban! A fátyolos szárnya! A zavara! Az esetlen járása, ahogy végigmegy a lámpaernyőn! Eszébe se jut, hogy elrohanjon!

A vacsora végén hozták a sajtokat. Mind fehér, kivéve a rokfortot, szétszórva feküdtek a deszkán, fura szögekben, mint a legelő tehenek vagy a hajók a tengeren.

Egy hét után kiveszek egy otffelejtt kenyérdarabot a sütőből, ahol látogatóban jártak – most már száraz, egy kis barna csipke.

A délután fehér őszi fénye. Egy gyerek rajzai mögött alszanak a konyhafalon. Minden egyes papírlapot megütögetek, és kirobbannak a képek pereméről, amik már amúgy is tele vannak hullócsillaggal, rakétával, gépfegyverrel, taposóaknával...

Egyszer egy nagyon hülye férfi

A nő fáradt, és egy kicsit beteg, és nem gondolkodik túl tisztán, és ahogy próbál felöltözni, folyton a férfit kérdezi, hol vannak a dolgai, és a férfi nagyon türelmesen elmondja neki, melyik dolog hol van – előbb a nadrágja, aztán az inge, aztán a zoknijai, aztán a szemüvege. A férfi azt javasolja, hogy előbb vegye fel a szemüvegét, és ő fel is veszi, de nem sokat segít rajta. A szobába nem jön be elég fény. A keresés és a felöltözésre tett kísérlet közepén, nagyjából felöltözve lefekszik az ágyra, miközben a férfi a takaró alatt fekszik, miután korábban már felkelt, hogy megetesse a macskát, és a konzervet olyan zajjal nyitotta ki, ami megzavarta a nőt, mert úgy hangzott, ahogy a tej spriccel a tehén tőgyéből a fémvödörbe. Ahogy a nő ott fekszik majdnem teljesen felöltözve a férfi mellett, a férfi folyamatosan beszél hozzá mindenféléről, és egy idő múlva, miután a nő hol így, hol úgy reagálva hallgatta annak alapján, hogy mit mondott neki, előbb megbántódva, aztán nagy érdeklődéssel, aztán élvezettel, aztán elkalandozva, aztán megint megbántódva, aztán megint élvezettel, megkérdi, abba hagyja-e vagy folytassa. A nő azt feleli, ideje készülődnie és indulnia, és felkel az ágyról.

Újra keresgélni kezdi a ruháit, és a férfi újra segít neki. A nő megkérdi, hol a gyűrűje és hol a cipője, és hol a kiskabátja és hol a táskája. A férfi megmondja neki, mi hol van, aztán felkel, és odanyújt neki pár dolgot, még mielőtt kérné. Mire a nő teljesen felöltözik, hogy elinduljon, tisztábban látja, mi történik, hogy a helyzete nagyon hasonlít arra a haszid történetre, amit a metrón olvasott előző nap egy könyvből, ami most is ott van a táskájában. Megkérdi a férfit, olvashat-e neki egy történetet, a férfi habozik, és a nő úgy gondolja, valószínűleg nem szeretné, ha felolvasna, bár ő maga szeret felolvasni. A nő azt mondja, csak egy bekezdés, a férfi beleegyezik, aztán leülnek a konyhaasztalhoz. Mostanra a férfi is felöltözött, fehér pólóba és nadrágba, ami jól áll neki. A nő a vékony barna könyvből felolvassa a következő mesét:

„Volt egyszer egy férfi, aki nagyon hülye volt. Mikor reggel felkelt, annyira nehezen találta meg a ruháit, hogy éjszaka kicsit tétovázott, lefeküdjön-e, mert arra gondolt, milyen bajban lesz, amikor felébred. Egy este papírt és ceruzát vett elő, és miközben vetkőzött, nagy munkával feljegyezte, hogy pontosan hová tette, amit viselt. Másnap reggel nagyon elégedett volt magával, a kezébe vette a cédulát, és elolvasta: »sapka« – és ott volt, feltette a fejére; »nadrág« – és ott volt, belebújt; és így tovább, amíg teljesen fel nem öltözött. De közben elfogta a rémület, és azt mondta magának: »Ez mind rendben van, megtaláltam a ruháimat és felöltöztem, de hol vagyok én magam? Hol a csodában vagyok én?« És csak nézett és nézett, de hiába keresgélt; nem találta magát. És ez így van velünk is, mondta a rabbi.”

Abba hagyja az olvasást. A férfinak tetszik a történet, de mintha a vége – „Hol vagyok én?” – nem tetszene annyira, amennyire az eleje tetszett, a férfi baja és a megoldás.

A nő úgy érzi, ő is olyan, mint a nagyon hülye férfi, nemcsak azért, mert ő sem találta a ruháit, nemcsak azért, mert néha az öltözködésen kívül más egyszerű dolgok is meghaladják az erejét, hanem leginkább azért, mert gyakran ő sem tudja, hogy hol van, és különösen ezzel a férfival kapcsolatban nem tudja, hogy

hol van ő. Úgy gondolja, ő sehol nincs ennek a férfinak az életében, aki nem csak hogy nincs a saját házában, ahogy ő sincs a saját házában, mikor meglátogatja, és tulajdonképpen nem is tudja, hol ez a ház, csak úgy érkezik ide, mintha egy álomban lenne, bukdácsol és elesik az utcán, de aki nincs is teljesen a maga életében már, és akkor meg is kérdezheti ez a férfi: „Hol vagyok én?”

Tulajdonképpen a nő önmagát szeretné egy nagyon hülye férfinak nevezni. Nem mondhatja-e: Ez a nő egy nagyon hülye férfi, mint ahogy pár hete meg úgy gondolta, szakállas férfinak nevezi magát? Mert ha a nagyon hülye férfi a történetben pont ugyanúgy viselkedik, ahogy ő viselkedne, vagy éppen most viselkedik is, akkor nem tekintheti-e önmagát egy nagyon hülye férfinak, ahogy pár hete úgy gondolta, bárki, aki a szomszéd asztalnál ír egy kávézóban, tekinthető egy szakállas férfinak? Akkor egy kávéházban ült, és két asztallal arrébb egy szakállas férfi írt valamit, és két hangos nő jött be ebédelni, és megzavarták a szakállas férfit, és a nő leírta a jegyzetfüzetébe, hogy ezek megzavarták a szakállas férfit, aki a szomszédos asztalnál írt, és aztán látta, hogy mivel ezt a szomszédos asztalnál írta, valószínűleg önmagát nevezi szakállas férfinak. Nem mintha bármilyen értelemben megváltozott volna, de a *szakállas férfi* szavak most már órá is illenek. Vagy talán meg is változott.

A történetet azért olvasta fel az előbb hangosan, mert annyira olyan, mint ami épp most történt vele, de most meg azon tűnődik, nem fordítva van-e, nem a történet akadt-e meg valahol a tudatában a múltkor, és tette lehetővé, hogy elfelejtse, hol van minden ruhája, és ilyen gondja legyen az öltözködéssel. Aztán még délelőtt, vagy talán egy másik délelőtt, miközben érzi, hogy ugyanez a hülyeség távozik ebből a férfiből, aki nincs már egészen a saját életében, miközben ő keresi magát ennek a férfinak az életében, és nem találja sehol, vannak más zavarok is. Elsírja magát, és talán csak azért sír, mert odakint esik, és ő már rég az esőt bámulja, ahogy lecsorog az ablaküvegen, és aztán tűnődik, hogy inkább azért sír-e, mert esik, vagy eleve az eső tette lehetővé, hogy sírjon, mert nem sír túl gyakran, és végül úgy gondolja, a kettő, az eső és a könnyei azonosak. Aztán kint, az utcán hirtelen nagy zaj lesz, több helyről jön egyszerre – néhány autó dudál, egy teherautó hangos motorja zúg, egy másik teherautó laza alkatrészei zörögnek az egyenetlen útfelületen, egy útkarbantartó gép dübörög –, és a zaj mintha odabent történe őbenne, mintha a haragja és a zavara kiüresítette volna, és helyet csinált volna a mellkasában ennek a nagy fémcsörömpölésnek, vagy mintha ő maga hagyta volna el ezt a testet, és otthagytta volna kitérve ennek a zajnak, és aztán azon tűnődik, Vajon tényleg a zaj hatolt belém, vagy belőlem került valami az utcára, hogy ilyen nagy zajt csapjon?

MESTERHÁZI MÓNICA fordítása